

**KONSTRUKTIV FIKRLAR ORQALI YOZUV KO'NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISH**

Goyibova Nigora Murod qizi

*"Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini
mexanizatsiyalash muhandislari instituti"*

Milliy Tadqiqot Universiteti

Tayanch doktorant

nigorkhanim30@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14205733>

Annotatsiya: *Yozish ko'nikmalari samarali muloqot uchun zarur bo'lib, akademik va professional muvaffaqiyatda muhim rol o'ynaydi. Ushbu ko'nikmalar odamlarga o'z fikrlarini tartibga solish, g'oyalarni aniq ifodalash va xabarlarini tushunarli va mantiqiy tarzda yetkazish imkonini beradi. Asosiy yozuv ko'nikmalariga grammatika, imlo, tinish belgilari, lug'at va uslub kiradi. Yozish ko'nikmalarini rivojlantirish tinglovchi, yozish maqsadi va vaziyatni tushunishni talab qiladi, bu esa to'g'ri ohang va tilni tanlashda yordam beradi. Muntazam amaliyot, tanqidiy o'qish va tahrirlash bu ko'nikmalarni oshirishning muhim qadamlaridir. Yozish ko'nikmalari nafaqat insho va xatlar uchun, balki elektron pochta, taqdimotlar va boshqa professional hujjatlar uchun ham muhimdir. Samarali yozish ijodkorlikni rag'batlantiradi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi va dalillarni keltirish yoki ishonirish qobiliyatini oshiradi. Shuningdek, aniq va qisqa yozish qobiliyati murakkab g'oyalarni oson tushunarli tarzda yetkazishni ta'minlaydi va har qanday sohada muhim aktiv hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *yozuv ko'nikma, feedback berish, ikkinchi til o'rganuvchi (L2).*

Abstract: *Writing skills are essential for effective communication and play a crucial role in academic and professional success. These skills enable individuals to organize their thoughts, express ideas clearly, and convey messages in a coherent and logical manner. The key writing skills include grammar, spelling, punctuation, vocabulary, and style. Developing writing skills requires understanding the audience, purpose, and context of writing, which helps in selecting the right tone and language. Regular practice, critical reading, and editing are important steps in enhancing these skills. Writing skills are crucial not only for essays and letters but also for emails, presentations, and other professional documents. Effective writing encourages creativity, develops critical thinking, and improves the ability to present arguments or persuade. Furthermore, the ability to write clearly and concisely ensures that complex ideas are communicated in an easily understandable way, making it a valuable asset in any field.*

Key words: *Writing skills, feedback, L2 learner*

Til ta'limining maqsadi – o'quvchilarga maqsadli til ko'nikmalarini (tinglash, gapirish, o'qish va yozish) hamda bilim sohalarini (grammatika, adabiyot va lug'at) muvofiqlashtirilgan holda qo'llash qobiliyati va mahoratini berishdir [1].

Yozuv akademik rivojlanishda muhim rol o'ynaydi, ayniqsa shakllantiruvchi baholashning asosiy qismi sifatida tengdoshlar fikri katta ahamiyatga ega [2].

Tengdosh fikri (peer feedback) – bu o‘quvchilar bir-birlarining ishlariga izohlar berib, almashadigan o‘zaro jarayon bo‘lib, yozuv jarayonini qo‘llab-quvvatlaydi va yakuniy yozma natijalarni yaxshilaydi [3]. O‘qituvchi fikriga nisbatan, tengdoshlar fikri o‘quvchilarga o‘zaro muloqot qilish, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va o‘z-o‘zini o‘rganish mustaqilligini oshirish imkoniyatlarini beradi, bu uni ayniqsa ikkinchi til (L2) o‘rganayotgan o‘quvchilar uchun samaralidir. Ushbu yondashuv mustaqil o‘rganishni rag‘batlantirish va yozuv ko‘nikmalarini yaxshilashda o‘z foydasi tufayli so‘nggi tadqiqotlarda e‘tibor qozondi [4]. Shunga qaramay, L2 yozuv bo‘yicha tengdoshlar fikri keng o‘rganilgan bo‘lsa-da, o‘quvchilarning ushbu amaliyotga qanday jalb etilishi haqidagi tadqiqotlar hali ham cheklangan. Jalb etilish samaradorlikka ta‘sir ko‘rsatuvchi muhim omil bo‘lib, bu tengdoshlar fikri jarayonida o‘quvchilarning faol ishtiroki va undan qanday foyda olishlari haqida qo‘shimcha tadqiqotlarga ehtiyoj tug‘dirmoqda.

Fikr-mulohaza (feedback) berish talabalarning insho sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi [5]. Ayniqsa, tengdoshlar fikri talabalar o‘z xatolarini mustaqil aniqlash va tuzatish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o‘z-o‘zini tahlil qilish va tanqidiy fikrlashni rag‘batlantiradi [6]. Tengdoshlar fikri nafaqat til jihatidan yozuvni yaxshilaydi, balki talabalarning o‘z mutaxassisligi bo‘yicha bilimlarini boyitib, yozish mavzularini chuqurroq anglashga olib keladi [7].

Fikr-mulohaza yozish — bu yozuvchining ishini yaxshilash uchun unga konstruktiv izohlar berish jarayonidir. Bu yozish jarayonida muhim rol o‘ynaydi, chunki bu yozuvchilarga kuchli tomonlarini va rivojlanish kerak bo‘lgan sohalarni aniqlash, g‘oyalarni yaxshilash va yozish ko‘nikmalarini oshirish imkonini beradi.

Samarali fikr-mulohaza aniq, aniq va konstruktiv bo‘lishi kerak. U yozuvning turli jihatlari, masalan, mazmuni, tashkiloti, grammatika, imlo, tinish belgilari va uslubga e‘tibor qaratadi. Fikr-mulohaza maqsadi faqat xatolarni ko‘rsatish emas, balki yaxshilanish uchun takliflar berishdir. Ijobiy fikr-mulohaza yozuvchining ishonchini oshiradi, konstruktiv tanqid esa unga zarur o‘zgartirishlar kiritishga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatadi.

Fikr-mulohaza yozish L2 (ikkinchi til) o‘rganuvchilari uchun bir necha jihatdan muhim ta‘sir ko‘rsatadi:

1. **Tilni yaxshilash:** Tengdoshlar va o‘qituvchi fikrlari L2 o‘quvchilariga grammatika, lug‘at, jumla tuzilishi va tinish belgilari kabi xatolarni aniqlash va

tuzatishga yordam beradi. Ushbu to'g'rilashlar tilni o'rganishda foydalidir va ularni yanada malakali qilishga yordam beradi.

2. **Tanqidiy fikrlash va tahlil:** Fikr-mulohaza olish orqali L2 o'quvchilari yozuvlarini tanqidiy tahlil qilishga majbur bo'ladilar. Ular takliflarni ko'rib chiqadilar, o'z ishlarini boshqalar bilan taqqoslaydilar va tilni ishlatish, uslub va tashkilotda qanday yaxshilanishlar qilish kerakligini o'ylaydilar. Bu chuqurroq tushunishni rivojlantiradi va o'z-o'zini tuzatishni rag'batlantiradi.

3. **Mustaqillik va ishonch:** L2 o'quvchilari, ayniqsa tengdoshlar fikridan foydalanish orqali, o'rganishdagi mustaqillikni rivojlantiradilar. Ular o'z yozuvlaridagi muammolarni aniqlash va bartaraf etishni o'rganadilar, bu esa til ko'nikmalariga bo'lgan ishonchni oshiradi. Konstruktiv fikr-mulohaza olish esa ularning yaxshilanishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi.

4. **Madaniy va kontekstual ong:** Tengdoshlar fikri orqali L2 o'quvchilari turli yozuv uslublari va madaniy nuqtai nazarlarga duch keladilar. Bu ularni ikkinchi tilga xos yozuv me'yorlari va kutishlari, masalan, ohang, tuzilma va rasmiylik kabi jihatlarga nisbatan yanada ongli qiladi.

5. **Yozish sifatini yaxshilash:** Fikr-mulohaza L2 o'quvchilariga yozuvlarini aniqroq, mantiqiyroq va yozish vazifasiga mos ravishda qayta ishlashga yordam beradi. Fikr-mulohazalarni hisobga olgan holda, ular samarali yozish va o'z g'oyalarini yanada samarali tarzda ifodalashni o'rganadilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, til ta'limining asosiy maqsadi – o'quvchilarga til ko'nikmalarini samarali qo'llay olish qobiliyatini berishdir. Yozuv akademik rivojlanishda muhim rol o'ynaydi, ayniqsa tengdoshlar fikri (peer feedback) yordamida. Tengdosh fikri o'quvchilarga o'zaro muloqot qilish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va o'z-o'zini o'rganishni rag'batlantiradi, bu esa L2 o'rganuvchilari uchun alohida ahamiyatga ega. Fikr-mulohaza yozish L2 talabalari uchun tilni yaxshilash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, mustaqillik va ishonchni oshirish, madaniy va kontekstual ongni kengaytirish, va yozish sifatini yaxshilashga yordam beradi. Samarali fikr-mulohaza esa faqat xatolarni ko'rsatish emas, balki yaxshilanish uchun aniq va konstruktiv takliflar berishdir. Bu jarayon L2 o'quvchilari uchun mustaqil o'rganishni rag'batlantiradi va yozuv ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuning uchun, tengdoshlar fikri va fikr-mulohaza yozish L2 o'rganuvchilari uchun samarali o'rganish vositalaridir.

Adabiyotlar:

1. Masood, A. (2013). Exploiting authentic materials for developing writing skills at secondary level. Allama iqbal open university: Pakistan. *Journal of Literature, Languages and Linguistics, 1*
2. Latifi, S., Noroozi, O., & Talae, E. (2023). Worked example or scripting? Fostering students' online argumentative peer feedback, essay writing and learning. *Interactive Learning Environments, 31(2)*, 655–669.
3. Noroozi, O., Hatami, J., Bayat, A., Ginkel, S., Biemans, H, J. A., & Mulder, M. (2020). Students' online argumentative peer feedback, essay writing, and content learning: does gender matter? *Interactive Learning Environments, 28(6)*, 698–712.
4. Wu, W., Huang, J., Han, C., & Zhang, J. (2022). Evaluating peer feedback as a reliable and valid complementary aid to teacher feedback in EFL writing classrooms: A feedback giver perspective. *Studies in Educational. Evaluation, 73*, 1–15.
5. Haro, A. V , Noroozi, O. , Biemans, H.J.A. , Mulder, M. , & Banihashem S.K. (2023). How does the type of online peer feedback influence feedback quality, argumentative essay, writing quality, and domain-specific learning? *Interactive Learning Environments*.
6. Novakovich, J. (2016). Fostering critical thinking and reflection through blog-mediated peer feedback. *Journal of Computer Assisted Learning, 32(1)*, 16–30.
7. Haro, A. V , Noroozi, O. , Biemans, H.J.A. , Mulder, M. , & Banihashem S.K. (2023). How does the type of online peer feedback influence feedback quality, argumentative essay, writing quality, and domain-specific learning? *Interactive Learning Environments*.